

ARAŞTIRMA

PROGRAM DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARI KAPSAMINDA
ÖĞRENCİLERİN PDÖ YÖNTEMİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİNİ
BELİRLEMeye YÖNELİK ODAK GRUP ÇALIŞMALARI*

The Focus Group Studies Carried Out to Determine Students' Opinions on PBL Method
within the Context of Program Evaluation Studies

Berna Musal¹, Serpil Velipaşaoğlu², Sema Özan³, Sevgi Tımbıl²

ÖZET

Amaç: Bu makalede, program değerlendirme çalışmaları kapsamında öğrencilerin Probleme Dayalı Öğrenim (PDÖ) yöntemi hakkındaki görüş ve önerilerini belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilen odak grup çalışmalarının sunulması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın tipi niteliksel, odak grup çalışması olup araştırma evrenini Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem 1, 2 ve 3 öğrencileri oluşturmaktadır. Her bir dönemden birer grupta gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri, bu konuda eğitim alan araştırmacı tarafından yürütülmüş, eğitim almış bir başka araştırmacı, yönlendirici yardımcılığını üstlenmiştir. Çalışmanın amacı, yöntemi tanımlanarak, gönüllülük esasına göre gerçekleştirilen ve öğrencilerin onayıyla teybe kaydedilen görüşmeler yaklaşık ikişer saat sürmüştür.

Bulgular: Öğrenciler, genel olarak PDÖ yöntemi konusunda ne düşündükleri, yöntemin güçlü ve zayıf yönleri, PDÖ oturumlarında başarıyı etkileyen faktörler, bağımsız çalışma sürecinin nasıl geçirildiği, eğitim yönlendiricileri konusundaki ve genel olarak PDÖ oturumlarının verimli geçmesine yönelik önerilerle ilgili sorulara ayrıntılı yanıtlar vermişlerdir.

Sonuç: Öğrencilerin görüşlerinin ve önerilerinin ilgili eğitim kurullarında sunulması, program değerlendirme çalışmaları kapsamında gerekli iyileştirmeler amacıyla kullanımı planlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Program değerlendirme, PDÖ, odak grup görüşmesi.

ABSTRACT

Background: The present article aims to present the focus group studies carried out to determine students' opinions and suggestions on Problem Based Learning (PBL) method within the context of program evaluation studies.

Methods: The study type is qualitative, focus group study and its universe consists of Dokuz Eylül University's Year 1, Year 2 and Year 3 students. The focus group interviews were implemented with one group from each Year and were conducted by a researcher trained on this topic who was aided by an equally trained researcher. After describing the aim and method of the study, the interviews carried out on a voluntary participation basis and recorded on tape with students' consent approximately lasted two hours.

Results: The students gave detailed answers to the questions on their general opinions on the PBL method, how they spend their independent study periods, on their PBL tutors and on their suggestions to improve the efficiency of PBL sessions.

Conclusion: The presentation of students' opinions and suggestions in relevant educational committees and their utilization to make necessary improvements within the context of program evaluation studies were planned.

Keywords: Program evaluation, PBL, focus group interview.

¹ Prof.Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Eğitimi AD, İzmir.

² Öğr.Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Eğitimi AD, İzmir.

³ Yard.Doç.Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Eğitimi AD, İzmir.

* Bu makalenin bir kısmı 9-10 Haziran 2007 tarihlerinde gerçekleştirilen Dokuz Eylül Üniversitesi IV.Aktif Eğitim Kurultayında sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ VE AMAÇ

Program değerlendirme, eğitim programı bileşenlerinin yapısı ve niteliğine ilişkin olarak sistematik bilgi toplama ve değerlendirme sürecidir¹. Program değerlendirme, eğitim programlarının gereksinimleri karşılayıp karşılamadığı, hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı, eğitim standartlarının sağlanıp sağlanmadığı, eğitim organizasyonunun niteliği, kullanılan eğitim yöntemlerinin etkinliği, düzeltilecek yönlerin bulunup bulunmadığı gibi sorulara yanıt vermeyi amaçlar ve eğitim programının geliştirilmesine olanak sağlar².

Program değerlendirme sürecinin planlama aşaması aşağıda tanımlanan öğeleri içermektedir:

- Değerlendirmenin anlamı ve amacının,
- Değerlendirmenin kimler için yapıldığının,
- Değerlendirme modelinin,
- Hangi bilgilere gereksinim olduğunun,
- Bilgilerin nereden, hangi yöntemlerle, tekniklerle ve hangi sıklıkla elde edileceğinin,
- Değerlendirme kriterlerinin,
- Değerlendirmecilerin,
- Kaynak gereksinimlerinin belirlenmesi.

Uygulama aşaması ise veri toplama, elde edilen verilerin analizi, yorumlanması, rapor yazılması, programın iyileştirilmesine yönelik önerilerin geliştirilmesini kapsamaktadır¹.

Program değerlendirmenin; programın girdileri, etkinlikleri, çıktıları, sonuçları bileşenlerine ve bu bileşenlerin etkileşimlerine ilişkin bilgileri içermesi, süreklilik taşıması, sistematik bir şekilde planlanarak uygulanması ve elde edilen verilerin iyileştirme yönünde etkin bir biçimde kullanılması önem taşımaktadır. Program değerlendirmenin eğitim programının başlangıcından itibaren planlanması ve programa eş zamanlı olarak uygulanması gerekmektedir².

Literatürde hedeflere dayalı, doğalcı ve katılımcı yönelimli, uzmanlık yönelimli, yönetime yönelik yaklaşımlar, Logic model gibi farklı değerlendirme modelleri tanımlanmaktadır³⁻⁵. Tyler'in hedeflere dayalı değerlendirme modelinde merkezde eğitim hedefleri vardır, öncelikle hedeflere ulaşıp ulaşılamadığı değerlendirilir. Doğalcı ve katılımcı yönelimli değerlendirme yaklaşımı tümevarımsal muhakemeye dayalıdır, çok değişik türde veri kullanımı söz konusudur, çoğul gerçekler, farklı bakış açıları değerlendirilir ve standart bir plan izlenmemektedir. Yönetime yönelik değerlendirme yaklaşımlarında elde edilen veriler program hakkında karar verici kişilere bilgi vermek, stratejiler oluşturmak amacıyla değerlendirilmektedir. Bu grupta tanımlanan Stufflebeam'in CIPP modelinde bağlam, girdi, süreç ve ürün değerlendirilmektedir^{1,4-5}. Logic modelde ise programın girdileri, etkinlikleri, çıktıları ve sonuçları arasındaki ilişkiler ortaya konmaktadır. Logic Model etkin, sistematik bir program planlama, uygulama ve değerlendirme aracı olarak tanımlanmaktadır^{6,7}.

Program değerlendirmede Donald Kirkpatrick tarafından geliştirilen programın sonuçlarına ilişkin dört düzeyli değerlendirme modeli sıklıkla kullanılmaktadır. Birinci düzey değerlendirme, program hakkındaki reaksiyonların, hoşnutluğun belirlenmesi; ikinci düzey değerlendirme, öğrenme düzeyinin değerlendirilmesi; üçüncü düzey değerlendirme, eğitim sırasında beklenen davranış değişikliklerinin çalışma yaşamına uyarlanıp uyarlanmadığının değerlendirilmesi; dördüncü düzey değerlendirme ise programın hizmet sunulan topluma etkilerinin değerlendirilmesi şeklinde gerçekleştirilmektedir. Her ardışık değerlendirme düzeyinin bir alt düzey üzerine inşa edildiği düşünülmektedir. Program değerlendirmenin birinci düzey değerlendirme ile başlaması ve olanaklar çerçevesinde sırayla ikinci, üçüncü ve dördüncü düzey değerlendirme ile devam etmesi önerilmektedir⁸⁻¹⁰.

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde 1997–1998 akademik yılında ilk üç sınıf için PDÖ programı, 2000–2001 akademik yılında ise 4 ve 5.sınıflar için Taska Dayalı Öğrenim (TDÖ) programı uygulanmaya başlanmıştır¹¹. PDÖ programının başlangıcından itibaren program değerlendirme çalışmaları kapsamında öğrenci, eğitici geri bildirimleri, öğrenci başarı düzeyleri, niceliksel ve niteliksel araştırmalar kullanılmıştır. 2005 yılından itibaren CIPP, Logic Model ve Kirkpatrick'in farklı değerlendirme düzeylerini içeren karma bir model oluşturularak proje haline getirilen ve Tıp Eğitimi Anabilim Dalı tarafından sürdürülen program değerlendirme çalışmaları kapsamında üç temel program değerlendirme sorusu yer almaktadır¹²: 1.Eğitim programının öğrenciler ve mezunlar üzerindeki etkileri nelerdir? 2.Eğitim programının eğiticiler üzerindeki etkileri nelerdir? 3.Eğitim programı planlandığı gibi uygulanabiliyor mu?

Üç temel sorunun alt soruları oluşturularak her bir soruyu yanıtlamak üzere veri toplama yöntemi, gösterge/ölçütler, veri analizinin nasıl yapılacağı, verilerin hangi sıklıkla toplanacağı ve kimlere rapor edileceği tanımlanarak program değerlendirme planı yapılmıştır. 2005–2006 akademik yılına ait program değerlendirme çalışmaları bir rapor haline getirilerek Lisans Düzeyi Eğitim Kurulunda sunulmuştur. 2005–2006 Akademik yılında program değerlendirme çalışmaları kapsamında öğrencilerin eğitim programı hakkındaki genel görüşlerini belirlemeye yönelik odak grup görüşmeleri yapılarak öğrencilerin görüş ve önerileri diğer çalışmaların bulgularıyla birlikte değerlendirilmiştir. 2006–2007 akademik yılındaki program değerlendirme çalışmaları kapsamında gerçekleştirilen odak grup görüşmelerinde ise ilk üç yılın eğitim programının merkezinde yer alan PDÖ yöntemi konusunda öğrencilerin ayrıntılı görüş ve önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada öğrencilerin odak grup görüşmesinde PDÖ yöntemi ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlar ve önerilerinden örnekler sunulacaktır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın tipi; niteliksel, odak grup çalışması olup araştırma evrenini Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem 1, 2 ve 3 öğrencileri oluşturmaktadır. Nisan 2007'de her bir dönemden kura ile seçilen birer PDÖ grubuyla çalışılmıştır.

Odak grup görüşmeleri, bu konuda eğitim alan bir araştırmacı tarafından yürütülmüş, eğitim almış bir başka araştırmacı yönlendirici yardımcılığını üstlenmiştir.

Görüşmeler sırasında güven ve iletişim ortamının sağlanmasına özen gösterilmiştir. Görüşmeler yaklaşık ikişer saat sürmüştür.

Odak grup görüşmesinde kullanılacak soru listesi öğrencilerin genel olarak PDÖ yöntemi hakkındaki görüşlerini almaya yönelik olarak tasarlanmıştır. Soru listesi aşağıda sunulmaktadır:

1. PDÖ yöntemi hakkında genel olarak ne düşünüyorsunuz?
2. PDÖ yönteminin güçlü yönleri nelerdir?
3. PDÖ yönteminin zayıf yönleri nelerdir?
4. PDÖ oturumlarında başarıyı/verimliliği etkileyen önemli faktörler sizce nelerdir?
5. Bağımsız çalışma sürecinizi nasıl geçiriyorsunuz? (Bağımsız çalışma sürecinde nasıl bir yöntem uyguluyorsunuz? Kaynak seçimi, konu seçimini etkileyen faktörler nelerdir?)
6. Eğitim yönlendiricilerine ilişkin olumlu ve olumsuz görüşleriniz nelerdir?
7. Genel olarak PDÖ oturumlarının verimli geçebilmesi için önerileriniz nelerdir?

Öğrencilere odak grup görüşmesi ve çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir. Katılımın gönüllülük esasına dayandığı vurgulanmış, görüşmelerin banda kaydedilmesi konusunda izin istenmiş, öğrencilerin isimlerinin kullanılmayacağı, açıklanmayacağı belirtilmiş ve soruları yanıtlanmıştır. PDÖ yöntemine ilişkin hazırlanan sorular ve gereksinime göre ek sorular gruplara yönlendirilmiştir.

Çalışmada yer alan iki gözlemci görüşme sırasında notlar alarak, odak grup çalışmasının hemen ardından teybe kaydedilen bilgilerle birleştirilerek yazılı hale getirmişlerdir. Tüm odak grup görüşmelerinin bitiminde gruplara ait raporlar bir araya getirilerek, analiz edilerek tek rapor haline getirilmiştir.

BULGULAR

Öğrenciler, genel olarak PDÖ yöntemi konusunda ne düşündükleri, yöntemin güçlü ve zayıf yönleri, PDÖ oturumlarında başarıyı etkileyen faktörler, bağımsız çalışma sürecinin nasıl geçirildiği, eğitim yönlendiricileri konusundaki ve genel olarak PDÖ oturumlarının verimli geçmesine yönelik önerilerle ilgili sorulara ayrıntılı yanıtlar vermişlerdir.

Öğrencilerin PDÖ yöntemine ilişkin genel görüşlerinden örnekler:

- Probleme dayalı eğitim tabii ki klasik eğitime göre çok daha iyi. Çünkü birinci sınıftan itibaren bir hekimmişsin gibi, karşında bir hasta varmış gibi onu çözmeye çalışıyorsun ve bu durum derslere daha fazla ilgi göstermeni sağlıyor. (Dönem 1 öğrencisi)
- Bence probleme dayalı eğitimin en güzel yanı konuyu öğrenip başkasına anlatacak düzeye gelmesi kişinin. Şu anda biz en azından bir başkasına anlatacak kadar çalışıyoruz. (Dönem 2 öğrencisi)
- Bence PDÖ, insanların düşüncelerinin paylaşım alanı. Herkesin katkılarıyla oluşuyor bu da. (Dönem 2 öğrencisi)
- Bence PDÖ kesinlikle çok yararlı. Çalıştıklarımızı bir araya gelip de tartışma mantığı bence kesinlikle çok mantıklı. Öğrenme süreci açısından da çok faydalı olduğunu düşünüyorum ben. Ama onun haricinde eğitim yönlendiricilerinin de çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü eğitici föyleri her zaman yeterli olmayabilir. Bir de birçok bilgi birçoğu için çok geride kalmış olabiliyor. Dolayısıyla eğer çalışmazlarsa yönlendirme yetersiz olabiliyor. Bu sefer, hadi hedef çıkaralım da gidelim mantığı olabiliyor ve bence eğitim yönlendiricileri öğrenciyi uygun şekilde yönlendirmeli. Öğrenciyi sıkmadan, bunaltmadan, “peki o ne, peki bu ne?” diye sürekli sormadan. Böyle sabit değil de gerçekten öğrencinin zihnini açmaya yönelik sorular sorulmalı, öğrenme süreci motive edilmeli. (Dönem 3 öğrencisi)

PDÖ yönteminin güçlü yönlerine ilişkin görüşlerden örnekler:

- Bence en faydalı yönü, bir dersi anlamanın en iyi yolu o dersi birine anlatmaktır. Bunu da biz PDÖ’de yapıyoruz. Çünkü anlatıyoruz, çalışıyoruz ve anlattığımız zaman kendimiz oradaki eksikliği çok daha iyi anlayabiliyoruz. Bende şu bilgiler eksikmiş diyebiliyoruz konuşurken. Ve zaten onu da tamamlıyor arkadaşlar ama aradaki boşluğu sen de dolduruyorsun. Bu çok güzel oluyor. (Dönem 1 öğrencisi)
- PDÖ’den önceki günler “Hem öğreneyim hem de orada rezil olmayayım arkadaşlarımın yanında” şeklinde düşünüyoruz. Orada mesela bir konuyu anlatıyorsunuz, çalışmıştınız dün akşam ama arkadaşlarınız bir soru sorduğunda söyleyemiyorsunuz “demek benim bu bilgilerim eksikmiş” deyip bir de gidip ona bakıyorsunuz. Bu şekilde atlanmış bir şey olmuyor açıkçası. İlk başlarda PDÖ yani aktif eğitimde çok zorlandım ben ama şimdi yavaş yavaş alışmaya başladım. Bence de artıları daha fazla gibi görünüyor. (Dönem 1 öğrencisi)
- Bence en büyük avantajı hem bilgileri paylaşabiliyor olmamız, yanlış öğrendiğimizi de düzeltebiliyoruz bu ortamda, hem de iletişim açısından çok faydası oluyor. Bazen arkadaşların dış görünüşüne bakarak ya da bir tavrına bakarak olumsuz düşünebiliyorsun, ama tanımiyorsun o kişiyi sonuçta o yüzden ona karşı bir önyargın oluşuyor. PDÖ’lerde ise bunlar yıkılabiliyor. (Dönem 2 öğrencisi)
- Bence en temel avantajı tıp doktorunun en fazla ihtiyacı olan şey olan araştırmacı zihniyeti kazandırması. PDÖ’nün amacına uygun yapıldığı zaman gerçekten öğrencilere araştırmacı zihniyeti kazandırdığını düşünüyorum. (Dönem 2 öğrencisi)
- En büyük avantajı açıkçası bizim için merak uyandırması bu sayede sürekli araştırıyoruz. Yani hiç bir fakültede kütüphane bu kadar dolu olamaz zannetmiyorum. Ondan sonra

arkadaşlarımızı bilgilendirmemiz paylaşmamız çok önemli bence, yani bizim atladığımız bir yeri başka birinden duymamız daha kalıcı olabiliyor. (Dönem 2 öğrencisi)

- Herhangi bir olgu hakkında direkt hipotez çıkartmamızı, bunun sebebini farklı açılardan, farklı yönlerden düşünmemizi sağlıyor; bu çok güzel bir şey mesela. İleride bir araştırma yapmak istesek çok sayıda hipotez çıkartabiliriz şu anda. Bir de konularla hasta olgularının birleşmesi daha çekici kılıyor PDÖ işleyişini. Mesela normalde teorik bilgi sadece, fazla zevkli olmuyor, sıkıcı geliyor hatta bazen. Ama burada konuyla hastalığı birleştirdiğimiz zaman daha zevkli oluyor. (Dönem 2 öğrencisi)
- Bence de PDÖ'nün en önemli özelliklerinden birisi düzenli çalışmamızı sağlaması. Yani bir oturuma çalışmamış olsak dahi diğerine çalışmak zorunda hissediyoruz kendimizi. Bu da bir çalışma temposu kazanmamıza yardımcı oluyor, mutlaka çalışıyoruz. (Dönem 2 öğrencisi)
- En önemli etkisi, senaryoların akılda kalıcı olması. Çoklu düşünmeyi, başkasının açısından bakabilmeyi sağlıyor. Birbirimizin bilgisini tamamlayabiliyoruz. Daha çok ders çalışmak konusunda motivasyon sağlıyor. (Dönem 3 öğrencisi)
- Takım ruhu oluşturma yönünde bir işlevi var. Herkes ortaya bir şeyler koymak zorunda. Bu bize motivasyon sağlıyor. (Dönem 3 öğrencisi)
- PDÖ oturumunun ideal şeklinden bahsederek, ilk oturumda hipotez üretirken tüm mevcut bilgilerini ortaya koyuyorsun. Öğrenilenlerin unutulmaması için fırsat sağlıyor. Akış şeması da konunun sistemli bir biçimde gözden geçirilmesi ve akılda kalması açısından çok yararlı. (Dönem 3 öğrencisi)

PDÖ yönteminin zayıf yönlerine ilişkin görüşlerden örnekler:

- Bence zayıf yönü; biraz not açısından bakacağım ben, çünkü bazı yani insanlık hali, herkesin düşünceleri farklı olabiliyor. Bazıları “ben yüksek not alayım” diye, bütün oturumda kendisi hakim olmak istiyor mesela. Söz, paylaşım eşit olmayabiliyor. (Dönem 1 öğrencisi)
- Bazen hedefleri anlatmama, yüzeysel geçilmesi veya bazen “bu konuda sunum oldu geçelim” bu tarzda örnekler oluyor. Çoğunluk kabul edince kişiler başka bir şey diyemiyorlar, kabul ediliyor genel olarak. Çabuk bitsin gidelim diye düşünceler olduğunda eksikler kalıyor. (Dönem 2 öğrencisi)
- Hocanın not yüzdesinin fazla olması öğrencilerin daha çok nota yönelik çalışmasına neden oluyor. Orada da sıkıntılar oluşuyor bence. Çok fazla bir not yüzdesi var, % 15 bence çok büyük bir yüzde PDÖ için. (Dönem 2 öğrencisi)
- Föylerin iyi hazırlanması lazım. Bazı föylerimiz çok iyiydi ama bazıları da çok eksik kalıyordu. (Dönem 2 öğrencisi)
- Grup ve eğitim yönlendiricisi çok belirleyici ama çok da tesadüf. Bazen grup içinde motivasyonu kırarak şeyler olabiliyor. Eğitim yönlendiricisinin grubu nasıl motive edeceğini çok iyi bilmesi gerekiyor. (Dönem 3 öğrencisi)
- Ben sorunuza iki şekilde anlıyorum: Bir yöntem olarak PDÖ ve bir de şu anda bizim girdiğimiz PDÖ'ler. Bence PDÖ ideal şekliyle uygulanırsa hiçbir sorun kalmaz ama uygulamada görülen bazı aksaklıklar var. (Dönem 3 öğrencisi)

PDÖ oturumlarında başarıyı/verimliliği etkileyen önemli faktörlerle ilgili görüşlerden örnekler:

- Sürekli bir kişi konuştuğunda, ama o kişiyi suçlamak için söylemiyorum, bir kişi çalıştığında diyeyim o zaman; o zaman oturum çok sıkıcı geçiyor. Bu konuşan için de öyle geçiyordur muhtemelen. Herkes konuştuğu zaman herkes farkına varıyor daha verimli geçtiğinin. (Dönem 1 öğrencisi)
- Bence iyi bir ön çalışma ve orada dinlemeyi bilmekle, arkadaşlarını dinlemeyi bilmekle verimlilik artırılabilir. (Dönem 1 öğrencisi)
- Ben eğitim yönlendiricisine değineceğim, eğitim yönlendiricisinin öğrencilere davranışı öğrencilerin başarısını etkiliyor. (Dönem 1 öğrencisi)

- Tartışma ortamının bence uygun olması gerekiyor. Herkesin katılımının olması, biraz da hocanın yönlendiriciliği gerekiyor. Herkes düşüncelerini sakınmadan söylemeli. Aklından geçeni beni yargılar diye düşünüp söylememektense bence herkes aklından ne geçiyorsa söylemeli. Biz de arkadaşlarımızı yargılamamalıyız. Çünkü ilk oturumlarda oluyor bu. (Dönem 2 öğrencisi)

- Senaryo da çok önemli, başarı da. Yani mesela bazen senaryo kötü oluyor, bu da bizim çalışma isteğimizi azaltıyor. Daha merak uyandırıcı, daha yoruma dayalı senaryolar başarıyı artırır. (Dönem 2 öğrencisi)

Bağımsız çalışma sürecinin nasıl geçirildiğine ilişkin görüşlerden örnekler:

- Kütüphanede belli başlı büyük kaynaklar var, Guyton, Gannong var. Fizyolojide zaten bu ikisi yetiyor. Bunları çalışıp bitirip, ötekilere başlama fırsatımız kalmıyor ki bunları bitirsek de diğer kaynaklar genellikle İngilizce kitaplar, İngilizce kaynakları anlamada sıkıntı yaşıyoruz. (Dönem 1 öğrencisi)

- Daha önceden daha fazla araştırıyordum ama şu anda o kadar araştırmıyorum. Çünkü konular bana şu anda çok yüklü geliyor. O yüzden bilgilere en kısa şekilde ulaşabileceğim, en iyi ulaşabileceğim yerden ulaşıyorum. Çünkü yani Dönem 2, Dönem 1 ve 3'e göre daha zor. Bende öyle bir izlenim var. Öğrenme Kaynakları Merkezi'nde Türkçe kaynaklara daha fazla ağırlık verilmesi taraftarıyım. İngilizce kaynaklar gayet iyi. Onun dışında mesela kütüphanede bizim devamlı kullandığımız bazı kitaplar ya da o blokta çok kullandığımız kitap bir tane olabiliyor mesela. O kitapların PDÖ'ye göre, modüle göre sayısının artırılması iyi olur. (Dönem 2 öğrencisi)

- Genelde öğrenme hedeflerimize ulaşıyoruz kitaplardan ama bazen açık olmayan hedefler oluyor. Onlara biraz zor ulaşıyoruz. Sınav sürelerinin iki hafta olması bana çok kısıtlı geliyor. Mesela, bazen öğrenci olduğumuz için sürekli çalışmıyoruz, çok az aksattığın zaman mesela bazı şeyleri öğrenemiyorsun, sadece sunumlarla sınırlı kalabiliyorsun. Yani on tane falan sunum olsa iki haftada anca çalışabiliyorsun onlara. Bu da sadece sunumlarla sınırlı kalmamıza neden oluyor. O yüzden sınav süresinin biraz daha uzun olmasının bizim daha çok araştırma yapip daha çok şey öğrenmemize katkısı olacaktır. (Dönem 2 öğrencisi)

- Hiçbir şey bilmeden gidince çok sıkıcı oluyor. O yüzden mümkün olduğunca düzenli çalışmaya ve her oturuma az çok bir şeyler bilerek gitmeye gayret ediyorum. (Dönem 3 öğrencisi)

Eğitim yönlendiricilerine ilişkin görüşlerden örnekler:

- Eğitim yönlendiricileri için olumsuz pek fazla görüşüm yok. Yani hepsi işlerini son derece iyi yapıyorlar ama tabii bu bazen yapana göre biraz değişiyor. (Dönem 1 öğrencisi)

- Bence eğitim yönlendiricilerinin en önemli olumlu özelliği çok iyi bir şekilde yönlendiricilik yapması. Öğrencinin tıkanıdığı yerde sözü alıp yönlendirici sorularla, direk bilgi vererek değil ama sorularıyla öğrenciyi yönlendirmesi gerekiyor. (Dönem 2 öğrencisi)

- Oturumlarda konuşurken hoca rahat olursa, öğrenci de rahat oluyor. Tartışıyorsunuz mesela, sıkıntı çıktı, hocanın orada hemen rahat bir tavır geliştirmesi ya da dersi bırakıp mesela hemen bir sohbet ortamı yaratabilmesi, aslında herkesin rahatlamasına, gevşemesine sonra tekrar kendini toparlamasına fırsat tanıyor. Bunu yapıp, bu geçişleri bence çok iyi sağlaması lazım bence eğitim yönlendiricisinin. Sağlayamıyorsa, yani o durumda ders anlatılmasına dair bir tavır sergiliyorsa, sert bir tutumu varsa bu bütün bir oturumu kötü etkiliyor. Başarısızlık getiriyor bence. (Dönem 2 öğrencisi)

- Bence bir PDÖ'nün yürüebilmesi için en önemli etken, her ne kadar pasif konumda da olsa, hocanın durumu. Orada soracağı bir soru tamamen akışını değiştirebilir PDÖ'nün. Olumsuzdan olumlu yöne çevirebilir, aynı şekilde tersini de yapabilir. (Dönem 3 öğrencileri)

- Oturumlarda biz bir şeyler söylüyoruz ama eğitim yönlendiricisinin de sorular sorarak onun ötesine geçirmesi, detaylandırması lazım. Konu anlatmıyor, tamam eğitim yönlendiricisi hiçbir şeyle ilgili yorum yapmıyor, söylemiyor ama ciddi anlamda soru sorarak, bizim kendi

kendimize düşünmemizi sağlayarak, çok iyi bir şekilde her şeyi anlamamızı sağlayabilir. (Dönem 3 öğrencisi)

Genel olarak PDÖ oturumlarının verimli geçebilmesine yönelik önerilerden örnekler:

- Oturumlarda hocalar bizi daha çok tartıştırmaya çalışırlarsa daha faydalı olacağına inanıyorum. (Dönem 1 öğrencisi)
- Birincisi farklı kaynaklardan çalışması herkesin, araştırarak gelmesi ve bütün konuları çalışması gerekiyor. Mesela bazen bir öğrenci şöyle yapabiliyor, bir konu ya da ana konuyu çalışıp geliyor ve bu konuda kimseye söz hakkı vermiyor, herkesin sözünü kesiyor o konuyu kesinlikle anlatıyor, ondan sonra susuyor. Diğerlerinin diğer konuları anlatmasını bekliyor. Bu yanlış, bütün konulara çalışabiliyorsa çalışsın, tabii eksikler olacak, birbirimizi tamamlamak zaten önemli olan. Her konuya çalışabilmek, araştırıp gelmek, PDÖ'nün iyi gitmesini sağlar. (Dönem 2 öğrencisi)
- Tabii ki herkesin çalışması gerekiyor, bütün konuları çalışmak gerekiyor, öğrencilerin dışında mesela kütüphanenin, kitapların yeniden gözden geçirilmesi gerekiyor. (Dönem 2 öğrencisi)
- Önce sorumluluğumuzu yerine getirmemiz gerektiğini düşünüyorum. Yani herkes gerçekten derslerine çalışmalı, yani araştırmamız gereken şeyleri araştırıp gelmeli, çok da ayrıntılı olmasa, yüzeysel bile olsa o konuda bilgisi olup gitmesi lazım oraya. Sonra dediğimiz gibi hocaların bu konuda, yönlendiricilerin öğrencilerin psikolojisini anlar şekilde yaklaşması gerekiyor. Oturumlara hazırlıklı gelmeleri gerekiyor. (Dönem 2 öğrencisi)
- Paylaşım ortamı olması gerekiyor PDÖ'de. Bazen insanlar bilmesine rağmen bildikleri şeyleri söyleyemeyebiliyor. Biz orada zaten birbirimizin düşünceleriyle kendi düşüncelerimizi birleştirip bir sonuç ortaya çıkarıyoruz. Eğer kimsenin katkısı olmazsa, yani PDÖ'ye nasıl geliyorsanız öyle ayrılıyorsunuz yine. Ayrıca saygılı olması gerekiyor insanların birbirine. O ortamda pasif kalmamak için kendimize güvenimizi geliştirmemiz gerekiyor, iletişimimize daha fazla önem vermemiz gerekiyor. Eğer biz bugün bu ortamda konuşamazsak, ilerde mesleğimizi de düzgün yapabileceğimize inanmıyorum. (Dönem 2 öğrencisi)

TARTIŞMA ve SONUÇ

Öğrenciler odak grup görüşmelerinde, PDÖ yönteminin güçlü ve zayıf yönlerini, başarıyı etkileyen faktörleri, bağımsız çalışma sürecini nasıl geçirdiklerini, eğitim yönlendiricileri ile ilgili görüşlerini ve oturumların verimli geçebilmesine yönelik önerilerini ayrıntılı olarak ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin kendi öğrenme sorumlulukları ve eğitim yönlendiricisinin rolünün önemine ilişkin yaptıkları vurgular ve bağımsız çalışma süreçlerinde yabancı dildeki kaynaklardan yararlanım kısıtlılıkları dikkat çekmektedir. Kendi öğrenme sorumluluklarını yerine getirmelerinin ve bağımsız öğrenme sürecini etkin bir şekilde geçirmenin PDÖ oturumlarının başarılı geçmesi için önemini sıklıkla vurgulamışlardır.

Eğitim yönlendiricilerinin PDÖ oturumlarında kolaylaştırıcılık, oturumlara hazırlıklı gelerek uygun yerde uygun soruları sorma, PDÖ basamaklarının uygulanmasını sağlama, öğrenme hedeflerinin öğrenciler tarafından belirlenmesini kolaylaştırma, grup dinamiklerini gözlemleyerek uygun değerlendirme ve davranışlarda bulunma gibi rol ve sorumlulukları vardır¹³⁻¹⁵. Eğitim yönlendiricilerinin ve grup fonksiyonunun PDÖ oturumlarının başarılı geçmesinde çok önemli payları bulunmaktadır¹⁶. Odak grup görüşmesinin tüm metnini incelediğimizde öğrencilerin eğitim yönlendiricilerinde bulunması gereken özellikleri tanımlarken kullandıkları ifadeler ve grup fonksiyonuna ilişkin vurguları PDÖ felsefesini, öğrenci ve eğitim yönlendiricisinin rolünü kavradıklarını düşündürmektedir.

Öğrencilerin yukarıda örnekleri verilen görüşlerinin, tanımladıkları sorunların ve önerilerinin tümünün, hizmetiçi eğitim etkinlikleri sırasında eğitim yönlendiricileriyle paylaşımı, Lisans Düzeyi Eğitim Kurulu'nda sunulularak tartışılması ve program değerlendirme çalışmaları kapsamında gerekli iyileştirmeler amacıyla kullanımı planlanmıştır.

KAYNAKLAR

1. Nevo D. *School-based Evaluation: a dialogue for school improvement*. Elsevier science Inc, Pergamon. 1995
2. Morrison J. *ABC of learning and teaching in medicine: Evaluation*. BMJ 2003; 326:385-387.
3. Worthen BR, Sanders JR. *Educational Evaluation. Alternative Approaches and Practical Guidelines*. Longman, New York, USA. 1987
4. Demirel Ö. *Kuramdan Uygulamaya: Eğitimde Program Geliştirme*. 4. Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara. 2002
5. Mc Neil JD. *Curriculum: A Comprehensive Introduction. Fifth Edition*. Harper Collins College Publishers, 1996, p:263-288, USA.
6. Mennin SP. *Program Evaluation in Medical Education (workshop notları) III.Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi, 12-16 Nisan 2004, Şanlıurfa*.
7. *Logic Model Development Guide* . Kellog Foundation, Michigan, USA. 2001
8. Nickols F. *Evaluating Training: There is no "cookbook" approach*. 2003.
<http://home.att.net/~nickols/articles.htm> adresinden 2 Mart 2006 tarihinde ulaşılmıştır.
9. Kirkpatrick DL (1998). *Evaluating Training Programs (2nd edition)*. San Francisco: Berret- Koehler Publishers, Inc.
10. Hutchinson L. *Evaluating and researching the effectiveness of educational interventions*. BMJ 1999; 318: 1267-1269.
11. Musal B, Akalın E, Kılıç O, Esen A, Alıcı E. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Probleme Dayalı Öğrenim Programı, süreçleri ve eğitim yönlendiricilerinin rolü*. Tıp Eğitimi Dünyası, 2002;9:39-49.
12. Musal B, Taşkiran C, Gursel Y, Ozan S, Karademir S, Velipaşaoğlu S. *A Programme Evaluation Project in Undergraduate Medical Education*. AMEE 2006 - International Medical Education Conference, 14-18 September 2006, Genoa, Italy.
13. Neville AJ. *The Problem-based Learning Tutor: Teacher ? Facilitator ? Evaluator ?* Med Teach 1999; 21;4:393-415.
14. Jung B, Tryssenaar J, Wilkins S. *Becoming a tutor: exploring the learning experiences and needs of novice tutors in a PBL programme*. Med Teach 2005; 27; 7: 606-612.
15. Davis MH, Harden RM. *AMEE Medical Education Guide No.15: Problem-based Learning. A practical guide*. Med Teach 1999; 21; 2: 130-154.
16. Van Berkel HJ, Dolmans DHJM. *The influence of tutoring competencies on problems, group functioning and student achievement in problem-based learning*. Med Educ 2006; 40: 730-736.